

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВЧИНЕННЯМ ЗЛОЧИНУ

Костогриз Я. О.

прокурор

*Подільської окружної прокуратури міста Києва,
аспірант кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Під час досудового розслідування кримінальних проваджень, особливо щодо вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, співробітниками правоохоронних органів досить часто використовуються можливості негласної роботи, одним з проявів якої є негласні слідчі (розшукові) дії.

Як слушно зазначає Д. Й. Никифорчук, значний теоретичний і практичний інтерес для правоохоронних органів становить один із видів негласних слідчих (розшукових) дій – контроль за вчиненням злочину [2, с. 63].

Згідно з ч. 1 ст. 271 КПК України, контроль за вчиненням злочину може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин, та проводиться в таких формах: 1) контрольована поставка; 2) контрольована та оперативна закупка; 3) спеціальний слідчий експеримент; 4) імітування обстановки злочину.

В ході проведення нашого опитування встановлено, що найчастіше на практиці використовується контрольована та оперативна закупка (75,81% респондентів), потім спеціальний слідчий експеримент (33,51 %), імітування обстановки злочину (22,3 %), контрольована поставка (9,59%).

За результатами дослідження судових рішень, ухвалених за результатами розгляду кримінальних проваджень, встановлено, що контроль за вчиненням злочину є одним з найбільш поширених засобів здобуття доказів під час досудового розслідування злочинів у сфері службової діяльності, та кримінальних корупційних правопорушень. Так, нами досліджено 348 вироків, ухвалених на території України протягом 2020 року, у яких у якості доказів використовувалися матеріали зібрані в ході проведення НСРД. Встановлено, що у 243 випадках (69,8%), викривання злочинної діяльності відбувалося, в тому числі, шляхом проведення контролю за вчиненням злочину.

В той же час, незважаючи на широке практичне застосування контролю за вчиненням злочину існує низка проблем як на теоретичному так і на практичному рівнях, які потребують додаткового правового урегулювання. Однією з таких проблем є порядок фіксації проведення контролю за вчиненням злочину, у випадках, коли особу затримують відразу на місці вчинення кримінального правопорушення.

Розглядаючи питання проведення контролю за вчиненням злочину необхідно зазначити, що відповідно до ч. 4 ст. 246 КПК України рішення про проведення вказаної НСРД має право прийняти виключно прокурор (процесуальний керівник), який вносить відповідну постанову [1].

Проведення цієї НСРД здійснюється слідчим, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, або уповноваженими оперативними підрозділами на підставі доручення.

Відповідно до ч. 4 ст. 271 КПК України якщо контроль за вчиненням злочину закінчується відкритим фіксуванням, про це складається протокол у присутності такої особи [1].

Проте, вказана правова норма та інші положення КПК України не містять відомостей щодо наступного: що являється відкритим фіксуванням, який протокол необхідно складати за результатами проведення слідчої та негласної слідчої (розшукової) дії, яка особа повинна складати такий протокол – та що проводила контроль за вчиненням злочин чи та яка здійснювала безпосереднє затримання особи. Відсутність вказаних положень унеможливує ефективне використання цієї НСРД та призводить до визнання здобутих в такий спосіб доказів недопустимими.

Так, зокрема, у постанові Верховного Суду від 05.08.2020 по справі № 700/361/17 зазначено, що в кримінальному провадженні контроль за вчиненням злочину закінчувався фактичним затриманням особи, тобто, на думку суду, відкритим фіксуванням. Однак всупереч вимогам ч. 4 ст. 271 КПК протокол про результати контролю за вчиненням злочину був складений не негайно, а наступного дня після завершення негласної слідчої розшукової дії та за відсутності підозрюваного [3]. Як наслідок, здобуті докази суд визнав недопустимими.

В той же час, дотримання вимог ч. 4 ст. 271 КПК України на практиці є фактично неможливим, оскільки відповідно до положень КПК України та Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» (надалі – Інструкція) протоколи щодо проведення НСРД підлягають засекречуванню.

Так, відповідно до п. 5.1. Інструкції протокол про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які містять відомості про факт та методи проведення негласної слідчої (розшукової) дії, а також

відомості, що дають змогу ідентифікувати особу, місце або річ, щодо якої проводиться або планується проведення такої дії, розголошення яких створює загрозу національним інтересам та безпеці, підлягають засекречуванню [4].

Порядок засекречування таких матеріалів передбачає їхню реєстрацію в режимно-секретному підрозділі у встановленому чинним законодавством порядку без розкриття відомостей про особу, стосовно якої заплановано проведення негласної слідчої (розшукової) дії, та виду цієї слідчої дії (п. 5.5. Інструкції).

Таким чином, складання такого протоколу у присутності особи щодо якої проводиться НСРД є неможливим, і таким, що порушує загальні засади проведення НСРД, суперечить вимогам КПК України та підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють доступ до державної таємниці.

З метою усунення вказаних недоліків, пропонуємо виключити з статті 271 КПК України положення, які обмежують процесуальне оформлення контролю за вчиненням злочину у випадках, коли особу відразу затримують на місці вчинення кримінального правопорушення у порядку, передбаченому статтею 208 КПК України. Такі зміни нададуть можливість правоохоронним органам більш ефективно використовувати негласні слідчі (розшукові) дії, що призведе до покращення досудового розслідування.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року // Голос України від 19.05.2012.– 2012. – № 90-91.

2. Никифорчук Д. Й. Щодо поняття та визначення форм контролю за вчиненням злочину / Д. Й. Никифорчук, М. М. Корчовий // Розкриття злочинів за новим Кримінальним процесуальним кодексом України : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (Київ, 8 листоп. 2012 р.). – К. :Нац. акад. внутр. справ, 2012. – С. 63–67.

3. Постанова Верховного Суду від 05.08.2020 по справі № 700/361/17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90906016>.

4. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листоп. 2012 р. № 114/1042/516/1199/936/1687/5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>.